

פרק ז - בעניין השפעת הכוכבים¹⁹¹

א. כל כוכב מהווה צינור מעבר להמשכת הקיום, מהנבדל אל הנמצא הגשמי

הנה כבר ביארנו בחלק א (פרק ה) שכל ענייני הגשמים שורשם הוא בכוחות הנבדלים. ואמנם שם משתרשים העניינים האלה בכל הדרכים שצריכים להשתרש, ואחר כך צריכים ליעתק ולימשך אל הגשמיות בצורה שצריכים לימצא בו.

והנה לצורך זה הוכנו הגלגלים וכוכביהם, שבהם ובסיבוביהם נמשכים ונעתקים כל אותם העניינים שנשתרשו ונזמנו למעלה ברוחניות - אל הגשמיות פה למטה, ועומדים פה בצורה הראויה¹⁹².

הערת - ילמד ענוים דרכו

191 המפגש עם נושא השפעת הכוכבים מעלה לפעמים רתיעה אצל המאמין מארבע סיבות אפשריות: סיבה אחת - החשש מעבודה זרה, שהיתה קשורה לעבודת הכוכבים והמזלות. אולם המעיין יראה שלמרות מלחמתם של חז"ל בעבודה זרה, כמבואר במסכת ע"ז, חז"ל התייחסו למזלות, כמבואר בגמרא בשבת קנו ומועד קטן כח, א ועוד, ואפילו בדברים שיש בהם השלכות הלכתיות, כגון דין אשה קטלנית (יבמות סד, ב). אלא שהחילוק בין עובדי עבודה זרה לבין חכמי ישראל הוא שחז"ל ידעו שאין בהם כוח עצמי והכל תלוי רק ברצון האלוהי, ועל כן אין לפנות אליהם ואין לעבוד אותם. ולא עוד אלא שידועים שהקב"ה מפר אותות בדים ומשנה סדרי בראשית ועושה בהם כרצונו. אבל עובדי עבודה זרה חשבו שיש בהם ממש ויש להם כוח עצמי - כמבואר בסעיף ג.

סיבה שנייה - במבט מציאותי אין רואים את הכוכבים כמשפיעים על האדם אלא כגרמים דוממים חסרי השפעה. יש להעיר על זה שדווקא בעלי השיטה הרציונאלית בישראל, כרמב"ם, האמינו שהגלגלים הם יצורים חיים בעלי השגה, ולא כפי שאנו יודעים היום שהם נמצאים דוממים. אם כן, לא מהסיבה הזאת התנגד הרמב"ם לאסטרוולוגיה. ובאמת ידוע לנו היום בפזיקה שאפילו שינויים קטנים על פני כדור הארץ משפיעים על כולו, כל שכן שתנודות גרמי השמים משפיעות על הטבע בכדור הארץ. על כן לא מן הנמנע שיש קשרים והשפעות בין הכוכבים לבין דברים הנעשים בארץ. יש להוסיף על כך שאנו דוחים את המבט הכפרי שמה שאינו ניכר בחמשת החושים אינו קיים, שהרי נשמת האדם קיימת והאלוה קיים, ודברים רבים שאינם ניכרים במציאות ידועים רק מכוח השפעתם.

סיבה שלישית - היא הסיבה המרכזית שמחמתה תקף הרמב"ם את האסטרוולוגיה, והיא שאמונה זו מבטלת את השתדלות האדם ואת חופש בחירתו, כיוון שנראה כביכול שהכל נקבע מראש. אולם באמת תפיסת היהדות הפוכה, שידיעת העתיד לא באה אלא כדי לפעול בתורה ומצוות על מנת לשנותה. גם הנביא וגם כוחות הטבע או גרמי השמים מלמדים מה יהיה העתיד לפי המצב כרגע, אולם הכל ניתן לשינוי. יש להוסיף על כך שיש דברים שאכן נקבעים מראש לאדם, כבר בלידתו, שקובעים את תפקידו ושליחותו, אולם אינם קובעים את בחירתו אם לבצע את שליחותו, כמבואר לעיל בפרק ג.

סיבה רביעית - המחשבה שידיעת השפעת הכוכבים אינה רלוונטית לעבודת ה' ואפשר לעובדו בלי ההתייחס אליה. התשובה היא שהרבה מענייני מצוות שהזמן גרמן קשורים לתהליכים של העולם הרוחני ושל גרמי השמים. עיין לקמן חלק ד פרקים ו-ח.

192 כן כתב במאמר העיקרים: "כל ההשפעות הבאות מן העליונים לצורך התחטונים עוברים דרך

ואמנם מניין הכוכבים ומדרגותיהם וכל מחלוקתיהם¹⁹³ היו כפי מה שראתה החכמה העליונה היותו צריך ונאות אל ההעתק הזה שזכרנו (=קיימת התאמה בין תפקיד הכוכבים כתחנת המעבר לבין המבנה שלהם).

והנה נשפע מן הכוכבים כוח הקיום אל העצמים הגשמים שתחתיהם, שעל ידיהם נעתק עניינם מבחינתו למעלה בשורשים אל בחינתו למטה.

ב. השפעת הכוכבים הכללית על מקרי הגשמים

ואולם עוד עניין אחר¹⁹⁴ חקק הבורא יתברך שמו בכוכבים האלה. והוא, שגם כל ענייני מקרי הגשמים ומשיגיהם, אחרי שהוכנו למעלה, ימשכו על ידיהם למטה, באותה

הערות - ילמוד ענוים דרכו

הכוכבים. ונמצאו הכוכבים המשפיעים היותר קרובים לתחתונים, ואולם השפעתם אינה אלא כפי מה שנמשך בהם מלמעלה."

193 ז"ל בספר קנאת ה' צבאות: "יש תריסר מזלות, שהם שורשי הנשמות בסוד הקדושה - י"ב שבטים, וי"ב נשיאים בקליפה, שהם שורשי נשמות הקליפה."

194 העניין הראשון הוא שלכל נמצא למטה יש כוכב למעלה המשפיע עליו, מחייהו ומקיימו. העניין השני הוא שכל הדברים שקורים לבני אדם - לכל מקרה יש שורש למעלה וכוכב ששולט על השפעת אותו עניין לכלל הנמצאים. למשל: העושר של כל העולם - עובר דרך כוכב אחד, והחכמה שבכל העולם - דרך כוכב אחר. אך יש הבדלים בין שני העניינים: בעניין הראשון - ההשפעה תמידית לאותו נמצא שמשפיע עליו, ואילו בעניין השני - ההשפעה רק בזמן שקיבל לשלוט בו בעולם. ועוד, שהעניין הראשון - השליטה וההשפעה שלו בגשמי שמושפע ממנו חזקות ביותר. לעומת זאת העניין השני - השליטה וההשפעה שלו בגשמיים אינן חזקות כיוון שהן מקיפות את הכל באופן כללי בלבד. וז"ל הרמח"ל בדעת תבונות ס' קעד: "הכוכבים והמזלות הם משפיעים כל אחד ואחד על דבר מיוחד ופרטי בעולם השפל הזה. ומי שהוא מושפע מכוכב אחד - אינו מושפע מחברו. וכל המקבלים מקבלים ממשפיעיהם תמיד בכל מקום. אמנם מלבד הפקודה הזאת אשר להם, הנה יש להם ממשלה ושליטה בסיבוב הזמן, שכל אחד שולט בשעה ועת אשר הוחק לו, וזה ידוע.

ואמנם יש הפרש גדול בין שתי השליטות האלה: כי השליטה שיש להם כל אחד על הדברים המיוחדים לו, היא שליטה מגעת בעצם המקבלים, שכל עניינם תלוי בהם, ומתפעלים בתוכיות עצמותם מן ההשפעה שהם משפיעים עליהם. אך השליטה של ההיקף היא שליטה כללית, שכל השולט - שולט על כל העולם, בין על הבריות המיוחדות לו בין על הבריות שאינן מיוחדות. אך מצד אחר, אין השליטה היא שליטה גמורה על שום אחד מהם, ואין מקבלים ממנה אלא איזה 'התפעלות'. ורושם הניכר יעשה בבריות מצד השליטה ההיא ודאי, כי אין שום מעשה במעשי האל ית' שיהיה לבטלה, אך אין זאת הפעולה העצמית אשר לכוכבים האלה. אך עצם פעולתם אינו אלא מה שהם פועלים ביחוד בבריות המיוחדות להן... אמנם צריך להבחין ההבחנה שזכרת, שיש הפרש בין הפעולה המיוחדת מכל השפעה בכל זמן, ובין הפעולה הסיבובית שאינה כל כך עיקרית להגיע בתוכיות עצם המקבל."

וכן כתב גם בכללים ראשונים כלל לה: "הקטנות וגדלות או העליות של הימים - אינו שיגיע לעולם הנהגה של גדלות ממש או של עליות ממש, כי אז היה משנה מצבו של העולם. אבל העניין, שאז שולטת העלייה היא, הנעשית בזמנה לכל הפרטים, אבל אז אינה שליטה גמורה, אלא שליטה סיבובית שמצד הזמן, כמו הכוכבים ששולטים בשעות היום והלילה. אך השפעתם המיוחדת משפיעים אותה בכל זמן למי שעלול לה. אמנם ודאי הוא שיגיע תועלת מן השליטה הזאת לכל

מסלול 1: יום א, יג סיון
מסלול 2: יום ב, יג סיון
מסלול 3: יום ג, יב סיון
מסלול 4: יום ד, יא סיון

הצורה שצריכים לקרות להם. דרך משל: החיים, העושר, החכמה, הזרע, וכיוצא¹⁹⁵ - כל אלה העניינים מוכנים למעלה בשורשים ונעתקים למטה בענפים בצורה הראויה על ידי הכוכבים. וזה במחלקות ידועות ובקיבוצים מיוחדים¹⁹⁶ שהוחקו להם וסיבוכים ידועים.

ונתפלגו ביניהם כל המקרים הקורים את הגשמים למיניהם (=לכל מקרה נקבע כוכב מיוחד השולט בכל התחנות בעניין זה), ונקשרו הגשמים כולם תחת שליטתם כפי סדריהם¹⁹⁷ להתחדש בהם כפי מה שיושפע מן המערכה, לפי הקישור שיתקשר בה כל איש ואיש.

הערות - ילמד ענוים דרכו

הבריאה, אך אינה זאת ההשפעה המיוחדת המשנה מצבי המציאות ממש, אלא הנותנת יותר עילוי, ותוקפת קדושה בזמן שהיא שולטת".

שני הסוגים של השפעה ושליטה נמצאים בגמרא במסכת שבת קנו. ריב"ל ורבי חנינא דיברו על ההשפעה האישית ב"מזל יום" ו"מזל שעה" גורם - היינו שמשפיע על אותו שנולד ביום או בשעה על פי המזל. ואילו המימרא השנייה של רבי חנינא: "מזל מחכים, מזל מעשיר" - מדברת על ההשפעה הכללית. וכן הגמרא בשבת קכט, ב בעניין זמן הקזת דם עוסקת בהשפעה הכללית. הגמרא ביבמות סד, ב בעניין אשה קטלנית והסיפורים בשבת קנו, ב על אברהם ורבי עקיבא ורב נחמן בר יצחק שייכים להשפעה האישית.

195 כל אלו דוגמאות לגורמים שאינם משפיעים על בחירתו של האדם, אלא על תפקידו ויעודו ובמה יעמוד בניסיון. לכן ה"מזל" הוא שם נרדף לקביעת תפקידו של האדם בתוך התיקון הכללי. נראה פשוט שגם דברי הגמרא בשבת קנו, א, המדברת על השפעת המזל על האדם אם יהיה גנב או רוצח וכיו"ב, כוונתם שהמזל משפיע על נקודת הפתיחה שלו - שזה יהיה הניסיון שיצטרך לעמוד בו, אבל בכוחו לגבור על טבעו ולשלוט בו.

196 ז"ל בדרך עץ חיים: "בהתחבר למעלה בגלגלים איזה כוכב עם כוכב אחר - במבטם יולידו טובה בארץ, ואחרים בהתחברם - יולידו רעה חס וחלילה".

ובכלל זה עניין השמש והירח שהם הראשים לשאר הכוכבים ומסמלים את חיבור הקב"ה עם כנסת ישראל, כדבריו באדיר במרום: "ותדע שהשמש והירח הם ראשי הכוכבים, ויש בהם כמו כן בחינת עצמות - בחינת שימושן, לכל אחד פעולות פרטיות; ובחינת סיבובן והילוכן. אך האמת, שהילוך השמש והירח ודרכי התחברם הם עניין סוד העיבור אשר לישראל, כי הם הדרכים אשר בהם מתחברים קודשא בריך הוא ושכינתיה לפי מה שצריך להתנהג כל הבריות. ובוזה ההילוך נמצא עניין מילוי הלבנה וחסרונה. וסוד העניין, כי השכינה יש לה שתי בחינות אלה: בחינת הגילוי ובחינת ההסתור, והיינו מילוי וחסרון. ומצד זה יוכל להמצא שייכות לאומות העולם לקחת ממנה. אבל לא מצד עצמותה, כי זה ניתן לישראל לבד, והוא סוד: 'אני ה' לא שניתי', כי אין שינוי בבחינת העצמות כלל, שהשורש הקדוש לא ישתנה לעולם. אבל השינוי הוא בהילוך וההנהגה. ולכן שם נמצא איזה מקום גם לאומות..." ובהמשך שם מסביר שמאדים ושבטאי הם שורשים לעשו וישמעאל, ע"ש.

ובליקוטי כתבי רמח"ל הוסיף שמשבעת כוכבי הלכת יוצאים שבעים אומות, עשר לכל אחד. 197 על פי הזמנים, כמו שכתב הרמח"ל בדעת תבונות סי' קעב: "עניין הזמן ההולך בהיקף על כל האישים בשווה - ומצאנו בו שינויים בחלקיו מטעם הזמן עצמו. פירוש, לא מטעם מעשים שיחודשו בו, אלא מטעם היות העת ההיא. והוא מה שאמר קהלת: 'לכל זמן ועת לכל חפץ'".

ג. שעבוד התחתונים להשפעת הכוכבים וביטול שעבוד זה לישראל והנה נשתעבדו לזה הסדר כל בני אדם גם כן¹⁹⁸, להתחדש בהם כפי מה שימשך להם מן המערכה¹⁹⁹.

הערות - ילמד ענוים דרכו

198 כן הוא בחז"ל: שבת נגב: "אדם דאית ליה מזלא - מסייע ליה, בהמה דלית לה מזלא (כפי שכתב הרמח"ל בפרק א שבעלי החיים מושגחים רק השגחת המין ולא כל פרט מהם) - לא מסייע לה"; וכעין זה בב"ק ב,ב, שבת סא,ב, ב"מ קה,א; יבמות סד,ב בעניין אשה קטלנית: "רב אשי אמר: מזל גורם". אמנם כל מקורות אלו ניתן לפרשם גם כהשגחה וסע"ד, אך יש מקורות שמפורש בהם שמדובר על מזלות: שבת קכט,ב בעניין הקזת דם ביום שלישי "משום דקיימא ליה מאדים בוויי"; ב"ב יב,א: "ודילמא תרוייהו בני חד מזלא נינהו!"; מו"ק כח,א: "אמר רבא: חיי (אריכות ימים), בני (מספר ילדים) ומזוני (עושר ופרנסה), לא בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא תליא מילתא"; שבת קנו: "מזל שעה גורם... מזל מחכים, מזל מעשיר..."

199 לכן יש בלימוד סדרי מערכת הכוכבים ידיעת דברים נעלמים מדרכי השפעת ה' בעולם. דעת תבונות ס' קעד: "ואמנם זאת היא דוגמא עשויה להראות עניינים היותר גבוהים ונעלמים. והיינו, כי הנה מיני השפעות רבות חידש האדון ב"ה להשפיע על בריותיו, השפעות מיוחדות לכל בריה כראוי לה. ומלבד זה, גזר היקף סיבובי לכל מיני ההשפעות האלה, להיות שולטים בסיבוב על העולם, שיהיה סדר שליטתם ופעולתם בסדר סיבוב הזמן. ובכל יום שולט בהנהגה מין ממיני ההשפעות, והיא שליטה כללית על כל הבריאה..."

גם מצוות שהזמן גרמן ומצוות המועדים הן התאמת סדרי האדם אל אותם סדרים עליונים, כפי שממשיך הרמח"ל שם: "ובזה גם כן תלויה קדושת ימי המועדות מימים ימימה, וכל שאר הדברים התלויים בזמן... על דרך זה עניין יצירת האדם וכל זמניו, שכבר שמעת היותם מקבילים אל סדרי ההשפעה העליונה. כי ודאי הוא שבכל זמן מזמניו יתנהג על פי סדרי ההשפעות שהזמן הוא מקביל להם, אך לא על צד התולדות הנולדות ביחוד מן ההשפעות ההם, אלא על צד הכנות גופו ואבריו על הסדר ההוא". לקמן חלק ד פרקים ו-ח ביאר הרמח"ל כיצד האדם מתאים באמצעות המצוות את סדרי הנהגותיו עם סדרי ההשפעה העליונה.

לזה התכוון ריה"ל (כוזרי ד, ז-ט) שאף בתורת ישראל קיימת התייחסות להשפעות הכוכבים, אולם אין אנו מקבלים ופועלים ע"פ סדרי הכוכבים אלא כפי מה שנמסר לנו בתורה ובדברי חז"ל: "גם הרואה באור האלוהי, יש לו זמנים ומקומות מיוחדים, אשר רק בהם יראה את האור ההוא. הזמנים ההם - הם עיתות התפילה, וביחוד בימי התשובה. והמקומות - הלא הם המקומות שיחדו לנבואה. אמר הכוזרי: רואה אני אותך מודה לדעת האצטגנינים בדבר שלטון שעות וימים ומקומות ידועים! אמר החבר: האם אנו כופרים בכך כי יש לעולם העליון השפעה על הדברים הארציים? אדרבה מודים אנחנו כי הצד החומרי של ההתהוות והכליה בא מכוח הגלגל ואלו הצורות באות מאת מכונן מנהיגן אשר שם אותן כלים לקיום כל הדברים המתהווים שהוא רוצה לקיימם, בלי אשר נדע את פרטי הדברים. אמנם האצטגנין טוען כי הוא יודע את הפרטים, אבל אנחנו מכחישים אותו בזה, ומעידים כי דבר זה לא ישיגהו בשר ודם. רק אם אנו מוצאים דבר מחכמת האצטגנינות סומך על חכמה אלוהית חכמת התורה - אנו מקבלים אותו. כך תנוח דעתנו מדברי חכמת האצטגנינים שמצאנום אצל החכמים ז"ל, בהניחנו כי דברים אלה נובעים מכוח אלוהי, ונמצא שהם אמת. אך כל דברי האצטגנינות האחרים אינם כי אם סברה והטלת גורלות בשמים, שיש בה מן האמת לא יותר מבהטלת גורלות בארץ".

מטעם זה כתב הרשב"א בתשובה א, תיג שאין להקפיד על ענייני מזלות וכיו"ב אלא באותם שנאמרו בגמרא ע"י חז"ל: "הנה כתבתי ממה שבא בדבריהם ז"ל בכללי עניינים אלה, ומה שהתירו מכללם רבותינו הקדושים אחד אחוז מן החמישים. ולבי עוד מגמגם כאשר כתבתי, ואשר באתי לתקן

מסלול 1: יום א, יג סיון
מסלול 2: יום ב, יג סיון
מסלול 3: יום ג, יב סיון
מסלול 4: יום ד, יא סיון

אמנם כבר אפשר שתבוטל תולדת הכוכבים מכוח חזק ועליון מהם²⁰⁰. ועל יסוד זה אמרו (שבת קנו, א): "אין מזל לישראל"²⁰¹. כי כוח גזרתו יתברך שמו והשפעתו גובר על

הערות – ילמד עניים דרכו

ולתרגם. ולא כתבתי אחד מאלה לעשות מעשה, רק באותן שהוזכרו בגמרא, שאין זאת משנת חסידים (=הכרעה ברורה), רק כדורש מן הספק להלכה. עד אמצא חכם יעשה איתנו ברכה להוציא כאלו וגלינו מן הסככה. ואתם תעמידו דבר על בוריו ותודיעונו".

200 כמובן, השורש של כל השפעת הקיום אינו ככוכבים ולא בשורשים הנבדלים אלא בקב"ה עצמו, כמו שביאר בפרקים הקודמים. וכן ביאר בדעת תבונות ס' ק: "כל המתהווה או המתקיים בנמצאות אינו לא מתהווה ולא מתקיים אלא בהשפעה נשפעת ממנו ית', וכפי מציאות ההשפעה כך הוא מציאות הנולד ממנה. ועניין זה ביארו היטב הרב הגדול הרמב"ם ז"ל בספר המורה שלו, בחלק ב בפרקים רבים, ואחד מהם בפרק י ממנו. והנה דוגמא לזה הוא השפעת הכוכבים, שידענו שהולידה כל ענייני העולם התחתון הזה, וכמאמרם ז"ל (בראשית רבה י, 1): 'אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל ברקיע שמכה בו ואומר לו גדל' וכמו שהביא הוא ז"ל בפירושו. ואמנם, אלה משפיעים לפי החוק שהטביע בם האל ית', ומשפיעים רק מה שמקבלים ממנו ית'. אך האל ית' הוא מקור כל השפע הנשפע. ופירש הוא ז"ל בפרק יב על זה: 'מקור מים חיים את ה' שהזכיר הנביא ירמיה (יז, ג), וכן (תהלים לו, י): 'כי עמך מקור חיים' שאמר דוד המלך ע"ה, שרצה לומר: שפע המציאות". ובאמת כבר העיר על כך הרמח"ל שם ס' לו, שכפירת עובדי עבודה זרה ביחוד ה' נבעה בין השאר מטעות זו, כדבריו שם: "הנה העובדי עבודה זרה היו משני מינים. המין הראשון – חשבו שהקב"ה נעלה מן הדברים השפלים, ואינו מביט בהם, ויש אחרים תחתיו, הם המה כוכבי השמים וכסיליהם, שריהם וכל צבאם, שהם המשגיחים בעולם. ועל כן העמידו להם עבודות, עשו להם מזבחות, להם יזבחו ולהם יקטרו, להמשיך מהם השפעה לתועלתם". ועיין גם ברמב"ן לשופטים יח, ג.

201 הרמח"ל מפרש את דברי חז"ל שלא כפשוטם. מזל משפיע על ישראל, אלא שהוא יכול להתבטל על ידי התערבות עליונה. וכן מוכח בגמרא בשבת קנו, ב שהביאה הוכחה לרבי יוחנן הסובר ש"אין מזל לישראל", מדברי רב על אברהם, מסיפור שמואל ואבלט, מסיפור בתו של רבי עקיבא ומסיפור רב נחמן בר יצחק – שבכולם המזל אכן השפיע אלא שזכות המצווה השפיעה לשינוי המזל. וכן כתבו התוס' בשבת קנו, א על דברי רבא שבני חיי ומזוני תלויים במזל: "מכל מקום על ידי זכות גדול משתנה, אבל פעמים שאין המזל משתנה..." וכ"כ המאירי בבית הבחירה.

והנה דעת רבי חנינא שם ש"ש מזל לישראל". המהרש"א הסביר שלדעתו ביחיד אין זכות עזרת, אבל ברבים מודה שזכות עזרת כנגד המזל ואין מזל לישראל. אולם דבריו דחוקים. ובאמת ההסבר פשוט: כולי עלמא מסכימים שהמזל משפיע על ישראל וגם מסכימים שמצוות ותפילה יכולות להועיל, וכמו שכתב הרמח"ל. אלא שנחלקו האמוראים אם האדם צריך לחשוש למזל ולעשות כנגדו השתדלות או שאין לחשוש כלל אלא רק לדקדק יותר במצוות ולסמוך שיהיה ראוי לנס. כן מבואר בנדרים לב, א ועל זה כותב הריטב"א בתענית כט, א שבחודש אב כולי עלמא מודים שיש לחשוש למזל, כי הקב"ה העניש אותנו שניפול למזל בחודש זה.

עוד בעניין זה: לדעת הרמב"ן (תורת ה' תמימה; שופטים יח, ט) המזל משפיע על האדם ולאומות העולם מותר להשתמש בחכמה זו, אבל לישראל נאסר להשתמש בה כיוון שהקב"ה רצה שעם ישראל יפנה רק אליו ולא אל כוחות ביניים, יאמין שהוא מעל המזל וישנה הכל על פי עבודתו (ובתשובות המיוחסות לרמב"ן ס' רפג כתב שאף שאין לדרוש בהם, אם הם אמרו לו דבר באיצטגננות – מותר ואף צריך לחשוש לכך ולא לסמוך על הנס; והובא ברמ"א יו"ד ס' קעט).

לעומת הרמח"ל והרמב"ן, הרמב"ם בכמה מקומות כתב שאין שום השפעה של הכוכבים והמזלות על האדם (הל' ע"ז סוף פרק יא; פירוש המשנה לע"ז ד, ד; איגרת גזרת הכוכבים; איגרת תימן). אך בהל' יסודי התורה יג, כתב שהמעוננים צודקים במקצת דבריהם. הדברים מוסכרים על פי דבריו במו"נ ב, לז ובפירוש המשנה לע"ז הנ"ל שיש אנשים בעלי חוש שישי המסוגלים לצפות אינטואיטיבית

הכוח המוטבע בהשפעת המערכה, ותהיה התולדה לפי ההשפעה העליונה ולא לפי השפעת המערכה.

ד. ידיעת העתידות לפי הכוכבים

ואמנם משפטי ההשפעה הזאת של הכוכבים, גם הם מוגבלים²⁰², כפי מה שגזרה החכמה העליונה היותו נאות. וקצת מדרכיה נודעים לפי סדרי המבטים, והוא מה שמשגיגים הוברי השמים. אכן לא כל אמיתת סדריה מתגלית בזה. על כן לא ישיגו החוזים בכוכבים אלא קצת מהעניינים העתידיים ולא בשלמות, וכל שכן שכבר יש ביטול לתולדותם (על ידי כוח עליון) כמ"ש. ועל זה אמרו ז"ל (ב"ר פה, ב): "מאשר²⁰³, ולא כל אשר"²⁰⁴.

שאלות מנחות:

- ✦ האם לכוכבים ניתן כוח השפעה עצמי כל עוד אין הקב"ה מתערב בדרך נסית לשנות זאת?
- ✦ הרמב"ם תקף את האיצטגונות מפני שזה פוגע בשלושה יסודות אמונה: השגחת ה', חופש הבחירה והעבודה לה' לבדו. כיצד פותר הרמב"ם את הבעיה הזאת?
- ✦ מדוע קיימת חשיבות בידיעה שיש השפעה של הכוכבים על האדם? כיצד זה משפיע על עבודת ה'?
- ✦ מהם שני סוגי ההשפעות של הכוכבים ומה ההבדלים ביניהם?
- ✦ מה פירוש "אין מזל לישראל"?
- ✦ מדוע החוזים בכוכבים טועים פעמים רבות?

הערות - ילמד ענוים דרכו

מה יהיה ולקלוע לכך באופן חלקי. אלא שהם מייחסים את ידיעתם למזלות ולכוכבים, כדי לייחס זאת לדבר חכמה. מטעם זה מותר להתרפא (עיין מו"ג ג, לז) כשרואים שדבר מה עובד, לא מפני שהמזל באמת משפיע, אלא מפני שכנראה יש בדבר חכמה טבעית שאין אנו מכירים. לפירושו, דברי רבי יוחנן ורב ושמואל הם כפשוטם שאין מזל לישראל, כי ישראל חכמים ויודעים שאין בחכמה הזאת אמת, ומה שהצליחו הכלדים אצל רבי עקיבא ושמואל ורב נחמן בר יצחק - הצליחו רק מצד האינטואיציה שהיתה להם. ובשאר המקומות בדברי חז"ל, כוונת המושג "מזלא" היינו על דרך משל: חכמה או השגחה.

ונראה שבאמת אלו ואלו דברי אלוהים חיים, וכפי שכתב ריה"ל (ג, נא; א, עט) שמקור החכמה הזאת היה בנביאים ואז באו אחרים וניסו להמציא דברים בעניין זה מדעתם וטעו והטעו.

202 השפעת הכוכבים מוגבלת על ידי חופש הבחירה של האדם ויכולתו להשפיע מלמטה למעלה, כמס"כ לעיל חלק א פרק ה.

203 ישעיהו מז, יג: "יַעֲמְדוּ נָא וַיִּוְשַׁעַךְ הַבְּרִי שָׁמַיִם הַחֲזִיזִים בַּכּוֹכָבִים, מוֹדִיעִים לְחֻדְשֵׁי מַאֲשֵׁר יְבֹאוּ עֲלֵיךְ".

204 על פי הרמב"ם, המדרש בא לומר שאין בחכמתם ממש, אלא מודיעים מתוך אינטואיציה ועל כן טועים מעט או הרבה, שהרי חופש הבחירה של האדם יכול לשנות הכל. לדעת ריה"ל, כוונת המדרש שטעותם נובעת מתוך שאינם מכירים את החכמה על בוריה, אלא העתיקו אותה מהנביאים שידעו אותה לאמיתתה. לדעת הרמב"ן כוונת המדרש שטעותם נובעת מכך שהקב"ה משנה את המערכת בהשגחתו. דברי הרמב"ם כאן כוללים את כולם.

מסלול 1: יום א, יג סיון	מסלול 3: יום ג, יב סיון
מסלול 2: יום ב, יג סיון	מסלול 4: יום ד, יא סיון